

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Viite: Lausuntopyyntönnö 5.12.2018 (OKM/60/010/2018)

Asia: Luonnos opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseksi opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen muuttamisesta

Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä mahdollisuudesta lausua otsikossa mainittuun asetusluonnokseen liittyen sekä lausuu opetus- ja kulttuuriministeriölle kunnioittaen seuraavaa:

Lausunnon keskeinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan, että SORA-alueilla, joista säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 81 §:ssä, koulutuksen järjestäjä voisi jättää valitsematta hakijan, joka saa pääsy- tai soveltuvuuskokeesta 0 pistettä. Esityksen mukaan tämä antaisi koulutuksen järjestäjälle mahdollisuuden jo ennen opiskelijaksi ottamista ottaa paremmin huomioon hakijan soveltuvuuden alalle ja hakijan edellytykset suoriutua tutkintoon johtavasta koulutuksesta. Pääsy- tai soveltuvuuskokeiden järjestäminen ei olisi esityksen mukaan jatkossakaan pakollista, vaan kuuluisi koulutuksen järjestäjän harkintavallan piiriin. Yhden koulutuksen järjestäjän pääsy- tai soveltuvuuskokeesta antamaa pistemäärää voitaisiin käyttää myös muun koulutuksen järjestäjän vastaavassa hakukohteessa.

OSKU katsoo, että **asetusluonnoksen lähtökohta siitä, että pääsy- ja soveltuvuuskokeiden järjestäminen on koulutuksen järjestäjille vapaaehtoista, on oikea.** Vaikka OSKU katsookin, että esityksen taustalla oleva tavoite koulutuksen hakijan soveltuvuuden varmistamisesta ja tarvittaessa paremmin soveltuvaan koulutukseen ohjaamisesta onkin sinänsä kannatettava, liittyy esitykseen opiskelijan oikeusturvan kannalta erittäin ongelmallisia kohtia. **Asetusluonnos jättää nykymuodossaan liian paljon väljyyttä koulutuksen järjestäjille ja johtaisi toteutuessaan todennäköisesti kirjajaan käytäntöön eri puolella Suomea, mikä vaarantaisi koulutukseen hakijoiden yhdenvertaisen kohtelun ja koulutuksen järjestäjien tasalaatuisen toiminnan.**

Nykymuodossa esitys OSKU:n näkemyksen mukaan vaarantaa niin merkittäväällä tavalla opiskelijan oikeusturvan ja opiskelijoiden yhdenvertaisen kohtelun, että OSKU esittää vähintään asetusmuutoksen palauttamista valmisteluun.

Asetusluonnoksen jatkovalmistelussa on OSKUn näkemyksen mukaan kiinnitettävä huomiota erityisesti neljään asiaan:

- Sekä asetusluonnoksen tarpeellisuus tulisi arvioida että sisältö valmistella osana käynnistellä olevaa SORA-selvitystä ja osana SORA-työryhmän työtä.
- Alalle soveltuvuutta arvioitaessa on keskeistä varmistaa, että soveltuvuuden mittarit ja kriteerit perustuvat tutkittuun tietoon ja valtakunnallisiin, alakohtaisiin kriteereihin. Pääsy- tai soveltuvuuskokeisiin on luotava valtakunnallisen koordinoinnin ja valvonnan mekanismit. Opetus- ja kulttuuriministeriön tai Opetushallituksen on laadittava koulutuksen järjestäjiä sitova valtakunnallinen ohjeistus SORA-alojen alakohtaisista soveltuvuuden mittareista ja kriteereistä.
- Pääsy- tai soveltuvuuskokeiden tulosten tulee olla voimassa selkeän määräajan.
- Ehdotuksen vaikutusten arviointiin on lisättävä arviointi ehdotuksen vaikutuksista opiskelijoiden oikeusturvaan. Samoin ehdotuksen taloudellisten vaikutusten arviointia on täsmennettävä: koulutuksen järjestäjän ohjausveloitteen laadukas toteuttaminen on resurssikysymys, eikä ohjausveloitteen toteuttaminen ole mahdollista ilman nykytilaa parempaa resurssointia.

Esityksen yhteys SORA-lainsäädäntöön

Asetusluonnos koskee SORA-aloja ja soveltumattomuutta näille aloille. Asetusluonnos onkin erittäin läheisessä yhteydessä SORA-lakeihin. OSKU katsookin, että **asetusluonnosta ei tulisi valmistella irrallaan käynnissä olevan SORA-selvityksestä, vaan on välttämätöntä, että SORA-lainsäädäntöön ja soveltumattomuuteen liittyviä asioita tarkastellaan kokonaisuutena.**

Alalle soveltumattomuuden määrittely ja arviointi

OSKU korostaa, että alalle soveltuvuutta arvioitaessa on keskeistä, että soveltuvuuden mittarit ja kriteerit perustuvat tutkittuun tietoon ja valtakunnallisiin, alakohtaisiin kriteereihin. Asetusluonnoksen muistiolounnoksessa kuitenkin todetaan, että *pääsy- tai soveltuvuuskokeen perusteella tehtävässä arvioinnissa voitaisiin siten kiinnittää huomiota myös muihin soveltuvuuden ulottuvuuksiin, esimerkiksi oppimisvalmiuksiin tai asenteeseen. OSKU huomauttaa, että näin väljästi määritellyt soveltuvuuden ulottuvuudet voivat johtaa tilanteeseen, jossa koulutuksen hakijan soveltuvuutta arvioidaan sellaisilla perusteilla, jotka eivät todellisuudessa kerro kyseiselle alalle soveltuvuudesta yhtään mitään. OSKU huomauttaa myös, että asetusluonnoksessa ei esitetä pääsy- tai soveltuvuuskokeisiin minkäänlaista valtakunnallista koordinoitua tai valvontaa.*

Asetusluonnokseen sisältyvä ehdotus siitä, että jatkossa hakija voidaan jättää valitsematta, mikäli hän saa pääsy- tai soveltuvuuskokeesta 0 pistettä, on myös opiskelijan oikeusturvan kannalta erittäin

ongelmallinen, sillä pääsy- tai soveltuvuuskokeiden arvioinnille ja kriteeristöille ei ole olemassa valtakunnallista ohjeistusta, vaan koulutuksen järjestäjä saa itsenäisesti päättää, mitä kokeella mitataan ja näin ollen myös millä edellytyksillä hakija olisi alalle soveltumaton. Koska asetusluonnoksen mukaan yhden koulutuksen järjestäjän pääsy- tai soveltuvuuskokeesta antamaa pistemäärää voitaisiin käyttää myös muun koulutuksen järjestäjän vastaavassa hakukohteessa, **yhdessä soveltuvuuskokeessa saatu 0 pistettä voisi johtaa hylkäykseen myös toisessa oppilaitoksessa, vaikka oppilaitosten soveltuvuus-kriteerit eivät olisi edes vertailukelpoisia tai yhteismitallisia. Tämä johtaa hakijoiden yhdenvertaisuuden kohtelun ja oikeusturvan vaarantumiseen.**

Mikäli asetusluonnoksen mukainen SORA-alojen pääsy- tai soveltuvuuskokeiden soveltuvuusarviointi otetaan käyttöön, OSKU edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö tai Opetushallitus laatii koulutuksen järjestäjä sitovan valtakunnallisen ohjeistuksen SORA-alojen alakohtaisista soveltuvuuden mittareista ja kriteereistä. OSKU edellyttää myös, että pääsy- tai soveltuvuuskokeiden tulosten tulee olla voimassa vain selkeän, etukäteen määritellyn määräjän.

Koulutuksen järjestäjän ohjausvelvoite ja taloudelliset vaikutukset

Asetusluonnoksessa säädettäisiin myös koulutuksen järjestäjän ohjausvelvoitteesta suoritettavan tutkinnon tai koulutuksen valinnassa. Luonnoksen mukaan säännöksellä pyritään varmistamaan se, että hakija saa neuvontaa ja ohjausta sopivan tutkinnon tai koulutuksen löytämiseksi. Koulutuksen järjestäjän tulisi jättäessään hakijan valitsematta pääsy- tai soveltuvuuskokeen perusteella selvittää yhdessä hakijan kanssa tämän suoritettavaksi soveltuva tutkinto tai koulutus ja ohjata hakija hakeutumaan siihen. Ehdotuksen vaikutuksien arvioinnissa todetaan, että ohjausvelvoitteesta sääätämällä olisi positiivisia vaikutuksia hakijoiden ja opiskelijoiden asemaan muun muassa hakijan saadessa ohjausta hänelle sopivaan tutkintoon tai koulutukseen, mikä pienentäisi ilman opiskelupaikkaa jäävien syrjäytymisen riskiä. Vaikutuksien arvioinnissa lisäksi todetaan, että esityksellä ei olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia, mutta ohjausvelvoitteen toteutuminen voisi vähäisissä määrin lisätä koulutuksen järjestäjän hallinnollista taakkaa, jos opiskelijaksi jätettäisiin ottamatta useita henkilöitä vuosittain.

OSKU pitää erittäin tärkeänä ja kannatettavana asetusluonnokseen sisältyvää koulutuksen järjestäjän ohjausvelvoitetta. OSKU pitää välttämättömänä, että mikäli hakijaa ei voida valita opiskelijaksi soveltuvuusesteen vuoksi, on hänet ohjattava muuhun soveltuvaan koulutukseen. OSKU kiinnittää huomiota myös pääsy- tai soveltuvuuskokeiden tuloksista hakijoille viestimiseen: koulutuksen hakija ei saa jäädä tilapäisen soveltuvuusesteen kohdalla missään tapauksessa käsitykseen, ettei hän sovellu alalle laisinkaan tulevaisuudessa.

OSKU ei yhdy opetus- ja kulttuuriministeriön arvioon ehdotuksen taloudellisista vaikutuksista. OSKU ennakoi, että vapaaehtoisuudesta huolimatta koulutuksen järjestäjät

Lausunto 14.1.2019

luultavasti järjestäisivät pääsy- ja soveltuvuuskokeita arvioitua enemmän, minkä johdosta kokeiden järjestämisellä olisi arvioitua suuremmat kustannusvaikutukset. **Koulutuksen järjestäjän ohjausvelvoitteen laadukas toteuttaminen on myös ehdottomasti resurssikysymys, eikä ohjausvelvoitteen laadukas toteuttaminen ole mahdollista ilman nykytilaa parempaa resurssointia.**

Muita huomioita

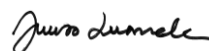
Asetusluonnoksen muistiolounnoksessa todetaan, että kevään 2016 yhteishaussa toteutetun muutoksen, jonka perusteella pääsy- tai soveltuvuuskokeesta 0 pistettä saaneita hakijoita ei voida pääsy- tai soveltuvuuskokeen pistetuloksen perusteella karsia, jälkeen on havaittu, että opiskelijoilla on ongelmia edetä opinnoissaan ja että osaan ongelmista olisi voitu puuttua jo hakeutumisvaiheessa. Muistiolounnoksen väittämää ei kuitenkaan tämän laajemmin perustella tai läpinäkyvästi tuoda esiin, mihin lähteisiin tämä esitetty väittämä perustuu. Koska kyseessä on asetustuonnoksen tarpeellisuuteen ylipäänsä olennaisesti liittyvä asia, OSKU katsoo, että opetus- ja kulttuuriministeriön on läpinäkyvästi perusteltava, mihin tietoihin ja lähteisiin tämä väittämä perustuu.

Tässä yhteydessä OSKU haluaa myös huomauttaa, että asetustuonnoksessa esitetty tapa ongelmiin puuttumiseksi ei välttämättä ole oikea tie tilanteen ratkaisemiseksi. OSKU haluaakin tuoda esiin, että ammatilliseen koulutukseen kohdistuneiden rahoitusleikkausten johdossa ammatillisen koulutuksen kyky opiskelijoiden riittävän tuen ja ohjauksen varmistamiseen on uhattuna. Samoin ammattiin opiskelevien opiskelu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluissa on tällä hetkellä ongelmia, joihin puuttumisella olisi luultavasti asetustuonnoksessa esitettyjä toimintamalleja tehokkaampia vaikutuksia opinnoissa etenemisen ongelmiin. Esimerkiksi Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen toteuttama oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanon arviointi toi esiin merkittäviä puutteita ammattiin opiskeleville suunnattujen psykologi- ja kuraattoripalveluiden saatavuudessa.

Helsingissä 14.1.2019

Jessica Makkonen
Puheenjohtaja
Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry

Juuso Luomala
Pääsihteeri
Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry

Lisätietoja:

- pääsihteeri Juuso Luomala, juuso.luomala@osku.info, 044 977 4014